

132	Bruno Ingemann og Ane Hejlskov Larsen (red.): Ny dansk museologi. Aarhus Universitetsforlag, 2005. ISBN 87 7934 233 7. 314 sider. Generelt sett er det alltid en positiv begivenhet å få i hendene en ny bok om museologi forfattet av skandinaviske kolleger. I dette tilfellet dreier det seg om en publikasjon som inneholder et mangfold av temaer, eksempler og perspektiver, og som uttrykker nysgjerrighet, kreativitet og lyst til eksperimentering. Derfor ble det en stor glede for meg å lese den. EN NY BOK OM MUSEOLOGI Boka "Ny dansk museologi", som nylig kom ut på Aarhus Universitetsforlag, er redigert av Bruno Ingemann – leder for Center for Visuel Kommunikation på Roskilde Universitetscenter, i samarbeid med Ane Hejlskov Larsen – leder for Center for Museologi ved Aarhus Universitet og redaktør for Nordisk Museologi. SLIK PRESENTERER BOKA SEG: Museerne rummer både oplevelse og kulturarv. Det erfarer mere end 10 millioner besøgende hvert år. Tidligere har det været viktig at se på, hvordan man skulle drive museerne – men det bliver stadig mer interessant at fokusere på hvorfor. Ny dansk museologi undersøger museet som idé og medie, analyserer det ideologiske grundlag for museet og betrakter kritisk besku- positioner og formidlingsstrategier i samlinger og utstillinger. 15 forskere, der alle er tilknyttet Dansk Museologisk Forskernetværk, presenterer i bogen et bredt spektrum af teorier og metoder. Antologiens detaljerede analyse	af danske samlinger og udstillinger er således af både historisk, strukturel, æstetisk og kommunikationsteoretisk karakter. Boka består av to hoveddeler. Først en analyse av fremveksten av store danske samlinger og museer som spilte en sentral rolle i dannelsen av et nasjonalt museumsvesen. Det gjelder oppbyggingen av Det Kongelige Kunstkammer, forholdet mellom natur- og kulturhistorien i Ole Worms museum, interessen for samlinger av gipsavstøpninger i 1700-tallet, Frilandsmuseet og levendegjøring av folkekulturen, bevaringstanken i Oldsagskommissionens kommissorium av 1807. Den andre delen, som utgjør to tredjedeler av boka, er viet en analyse av danske utstillinger i vår egen tid med utgangspunkt i ulike eksempler og faglige perspektiver. Det gjelder forsknings- og utstillingspolitikk ved Statens Museum for Kunst, nye utstillinger på Glyptoteket, Esbjerg Kunstmuseums formidlingseksperimenter, perspsjonsteoretiske perspektiver på opphenging, drøfting av blockbusterutstillingen som genre, eksperimenter med publikums atferd og resepsjonsmønstre, diverse tolkningsperspektiver på utstillinger i Bymuseet Møntergården i Odense. MUSEOLOGISK LITTERATUR Redaktørene påpeker med rette i introduksjonen at "mængden af museologisk litteratur er vokset eksplosivt gennem de siste årtier, især på engelsk og amerikansk". En burde i rettfærdig- hetens navn tilføje at det gjelder ikke bare den engelsktalende verden, men dreier seg om et omfattende internasjonalt fenomen, med pub- likasjoner på mange andre språk. Fenomenet gjelder også de skandinaviske land, men i meget varierende grad. Jeg vil påstå at Sverige skiller seg positivt ut, ikke bare i skandinavisk, men i en bred internasjonal
-----	---	--

sammenheng, med en tidlig og omfattende publiseringsevne. Jeg mener også at det har kommet mye bra museologisk litteratur i Danmark de senere år. Norge, derimot, har veldig få publikasjoner å vise til.

Det er en klar sammenheng mellom omfang og kvalitet på den eksisterende museologiske litteratur og plassen museologien har i forsknings- og utdanningsystemet i enkeltland. Norge skiller seg ut i skandinavisk sammenheng ved museologiens lave status og mangel på skikkelig museologisk utdannings-tilbud på universitets-/høyskolenivå. Eksistens av museologiske fagmiljøer er selvsagt en viktig forutsetning for utvikling av museologi som forskningsområde og dermed publisering av museologiske tekster.

Det er symptomatisk at publisering av boka *Ny dansk museologi* nettopp er et resultat av eksistens av et faglig nettverk, Dansk Museologisk Forskernetværk, som knytter sammen forskere fra meget forskjellige institusjoner, men med en felles interesse for museologiske problemstillinger.

Boka *Ny dansk museologi* bærer preg av å være et produkt av arbeid i et nettverk. Den fremstår mer som en samling av tekster skrevet ut fra forfatternes interesser og erfaringer, enn en publikasjon strengt redigert ut fra en styrende ide. Boka reflekterer de ulike nettverksdeltakers innsikt og faglige perspektiver. Dette har som konsekvens at tekstene viser varierende kvalitet, men gjør samtidig boka interessant og stimulerende fordi den inneholder et mangfold av temaer, eksempler og perspektiver.

Det er ikke min intensjon her å gå gjennom og vurdere de enkelte tekstene som boka er sammensatt av. Jeg har valgt å betrakte boka som en helhet, og vil bare uttrykke noen hovedtanker jeg fikk da jeg leste den.

NY MUSEOLOGI ELLER BARE MUSEOLOGI?

I deres introduksjon plasserer redaktørene boka innenfor rammen av den *"nye museologi"*, med henvisning til Peter Vergos bok *The New Museology* publisert i 1989. Ny museologi defineres her som en museologi som fokuserer på *hvorfor* en driver museer, og dermed skiller seg ut fra en *gammel* museologi som er mer opptatt av *hvordan* museene drives.

Vergos bok var imidlertid ikke å jour når den kom ut. Den viser manglende kunnskap om hva som foregikk internasjonalt på 1970- og 80-tallet. Å skrive at det er behov for *"a re-examination of the role of museums within society"*, er noe merkelig i 1989, siden debatten om den nye museologi faktisk startet mer enn 20 år før, i form av tallrike konferanser og publikasjoner, og –ikke minst– utvikling av nye museumsmodeller, som for eksempel økomuseene og andre, som representerte et gjennomgripende paradigmeskifte i forhold til de *"gamle"* museene.

"Den nye museologi må dog stadigvæk ses som en temmelig ny disiplin, der endnu ikke har udviklet en klar og altomfattende teori" skriver redaktørene i introduksjonen. Jeg står ikke helt hvorfor det er nødvendig å bruke her adjektivet *"nye"* (museologi). Er det ikke museologien generelt sett som er en ny disiplin? Etter mine begrep er den *nye museologi* å betrakte som et historisk fenomen knyttet til omfattende sosiokulturelle faktorer i 1960-/70-årene og som markerte et vendepunkt i museenes historie. Museologien er pr. definisjon et faglig arbeidsfelt for teoretiske spørsmål knyttet til museenes mening (*hvorfor*), mens museografien har museenes praktiske virksomhet (*hvordan*) som arbeidsfelt. *Ny dansk museologi* er en museologisk publikasjon, og det er en god museologisk publikasjon. Bokas kvaliteter gjør at den trenger absolutt ikke å definere seg som re-

134	presentant for en <i>"ny museologi"</i> for å legitimisere seg. DET NASJONALE PROSJEKTET Museumsvesenet som vi har idag, i Danmark som ellers overalt i Europa, er resultat av en historisk prosess knyttet til skaping og vedlikehold av en nasjonal identitet, det vil si konstruksjon av en type kulturelt fellesskap som – for å bruke Benedict Andersons ord – "is imagined because the members of even the smallest nation will never know most of their fellow-members". (<i>Imagined Communities, reflections on the origin of nationalism</i>, 1983). Ved å samle på og vise fram de kulturminner som, mente man, best demonstrerte den nasjonale egenart, har museene i forskjellige perioder vært et sentralt uttrykk og redskap for et nasjonalt prosjekt av både kulturell og politisk karakter. Dette er spesielt tydelig på 1800-tallet, i perioden da det moderne museet vokste fram, som en del av oppbyggingen av nasjonalstaten. I dag kan flere ting tyde på at behovet for å framheve den nasjonale egenart har fått en fornyet aktualitet i våre vestlige demokratier, blant annet i form av forsøk på å definere nasjonale kulturkanoner. Kanskje står vi overfor en periode der museene igjen blir viktige redskap i en kulturkamp for å framheve og beskytte våre verdier mot den mer eller mindre reelle faren som <i>"de andre"</i> representerer. Framveksten av et nasjonalt museumsvesen i Danmark var preget av et mektig kongehus og store private samlere, med betydelig internasjonalt nettverk og samlinger på høyt europeisk nivå. Kontrasten til den norske situasjonen var meget stor, av den grunn at Norge på den tiden var en koloni under Danmark. Kongen og samlingene befant seg i København. Det tok veldig	lang tid før Norge fikk kunst- og arkeologiske museer, og de ble aldri en dominerende del av det norske museumssystemet. Konstruksjon av et nasjonalt museumssystem i Norge skjer i en postkolonial kontekst, der tallrike friluftsmuseer reiser seg over hele landet som monumenter over bondekulturen. I Norge, et land der de fleste bor langs kysten og ernærer seg av fiske, velger man den tradisjonelle bondekulturen fra isolerte dalfører som symbol på den nasjonale egenart, fordi den best markerer forskjellen fra Danmark. Bokas første del gir et meget informativt og spennende bilde av oppbygging av nasjonale samlinger og museer i Danmark. De ulike tekstene viser god dokumentasjon og originale innfallsvinkler. I tillegg er ideen om å ledsage dem med historiske kildetekster spesielt vellykket. Boka setter hovedfokus på de store samlingene og institusjonene i hovedstaden. Det kunne ha vært interessant å utfylle dette bildet med en nærmere presentasjon av det som foregår i provinsbyer og på landsbygda, ikke minst når det gjelder det arkeologiske materialet. Det kan virke som om en viktig del av det danske museumsvesenets egenart, i skandinavisk og kanskje også i en bredere europeisk sammenheng, nettopp ligger i betydningen og mengden av små og desentraliserte arkeologiske samlinger. UTSTILLINGEN Kulturarven som museene konstruerer i form av innsamling og bevaring av kulturminner og fragmenter fra fortiden, må stilles ut. Den må være synlig og fysisk eksisterende for medlemmene av det kulturelle fellesskap. Det er kun gjennom en iscenesetting på museets scene, at kulturarven er virksom, blir en konkret virkelighet og formidler de myter og verdier som skaper og vedlikeholder fellesskapet.
-----	---	--

Ustillingen er et meget sammensatt medium, eller rettere sagt et kommunikasjonssystem med mange ulike dimensjoner. Den tar mange forskjellige elementer i bruk, den består ikke bare av utstilte objekter og arkitektoniske og scenografiske virkemidler, men også av de besøkenes bevegelser og atferd, de sosiale ritene den er scene for, etc.

Det er generelt vanskelig å arbeide med utstillings spørsmål på et teoretisk nivå, fordi en fortsatt mangler de nødvendige og dekkende begrep og analyseredskap. Til forskjell fra andre media og estetiske uttrykk, har utstillingen tradisjonelt ikke vært et interessant studieobjekt for forskerne. Den museologiske litteraturen er rik på utstillingsbeskrivelser, men fattig på utstillingsanalyser.

I senere tid har en imidlertid opplevd en positiv utvikling. Stadig flere fagfolk har begynt å interessere seg for utstillingsmediet utfra eget faglig ståsted. På den ene siden har humanister studert utstillingene ved hjelp av estetiske og kunsthistoriske begrep. På den andre siden har samfunnsvitere vært opptatt av f.eks. publikumssammensetningen eller utstillingens økonomiske kontekst. Forsatt er det for få analyser som anvender et helhetlig perspektiv.

Ny Dansk Museologi er et verdifullt bidrag til litteraturen om utstillings spørsmål. Artiklene handler alle på en eller annen måte om utstillinger. Det gjelder tekstene i boks første del om de historiske samlinger, og mer eksplisitt tekstene i boks andre del som handler om forskjellige typer danske utstillinger i dag.

Denne delen er spesielt stimulerende lesning på grunn av bruk av mangfoldige studieobjekter og faglige perspektiver. Det er for det første meget positivt at forfatterne med mye mot og engasjement har kastet seg ut i et så kompleks tema. For det andre bidrar boks kreativitet i valg av innfallsvinkler, vilje til nye tilnærminger

og ikke minst anvendelse av laboratorieeksperimenter, til å kaste lys over utstillingsmediets egenskaper og virkemåter.

Tekstene representerer flere ulike faglige tilnærminger, så som filmvitenskap, mediateori, atferds- og persersjonspsykologi, språkvitenskap og andre. Samspeillet mellom estetiske fag og psykologi, som utgjør et sentralt perspektiv i boka, viser seg her å være fruktbart.

Ustillingen er som nevnt innledningsvis et sammensatt kommunikasjonssystem. Veien mot en økt forståelse av utstillingens egenart og utvikling av en helhetlig analysemetodikk, går også gjennom anvendelse av begrep og modeller fra samfunnsvitenskapene. Det er i sosiale kontekster at utstillingenes meningsinnhold skapes og vedlikeholdes.

TIL SLUTT

Redaktørene avslutter boks introduksjon ved å uttrykke håp om at "denne antologi kunne bane veien for flere museologiske utgivelser på dansk med et refleksivt sigte, der forklarer, utfordrer og diskuterer det museale felt, museerne som institusjoner og de museale funksjoner i samfundet".

Jeg slutter meg til denne konklusjonen, og tror at boka vil kunne stimulere til videre arbeid med museologiske problemstillinger, et felt som – for å bruke redaktørens egne ord – "endnu ikke har utviklet en klar og altomfattende teori, men tydeligvis består af et frugtbart væv av utallige teorier og metoder."

Marc Maure, Selvstendig museumsrådgiver og utstillingsprodusent. Styremedlem ICOM's International Committee for Museology. Medlem redaksjonsråd Nordisk Museologi
E-mail: mauco@online.no.